יום ב', כ"ח בתשרי תשס"ט (27 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

*אתמול, **כ"ז בתשרי**, בשנת תשכ"ח [31.10.1967] (לפני 41 שנה), **הוקמה "התנועה למען ארץ ישראל השלמה".***

בשבוע שבו אנו קוראים בתורה גם על אודות בריאת העולם בכלל ועל הברכה לאדם הראשון בפרט:

"וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת-הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל-עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹקִים כִּי-טוֹב. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹקִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת-הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ. וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי. ... וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל-חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל-הָאָרֶץ." [בראשית א' 21-23, 27-28]

וכן על החלטתו של הקב"ה למחוק את רוב החיים שהוא יצר בגלל עוונות שעשו:

"וַיַּרְא ה' כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל-יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל-הַיּוֹם. וַיִּנָּחֶם ה' כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל-לִבּוֹ. וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחֶה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם. וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'." [שם ו' 5-8]

ברצוננו להעלות על הדף דעת תורה בנושא גידול האוכלוסין היהודי בארץ, והגורמים המשפיעים על כך:

ההיבט הלאומי-דמוגרפי

הרב אליעזר מלמד

כפי שכבר הקדמתי במאמרים הראשונים סוגיית ה'שירות הלאומי' מורכבת מצדדים שונים. בכוונתי לעורר מחשבה נוספת על היתרונות והחסרונות ש'בשירות הלאומי'. הואיל והיתרונות ידועים יש מקום להעלות את החסרונות. במאמרים הקודמים השתדלתי להסביר כי הבעיה המרכזית שנוצרת בעקבות השירות הלאומי היא - דחיית הלימודים המקצועיים (באקדמיה או במסגרת אחרת) בשנה עד שנתיים. וכשחלק מהבנות מוסיפות עוד שנה למדרשה יוצא שרוב הבנות מתחילות כיום את הלימודים באוניברסיטאות ובמכללות בגיל עשרים לערך. ויש לא מעט שאף אחר כך.

וכיוון שגיל עשרים הוא כבר הגיל שבו מתאים להתחיל לחשוב על נישואין נוצרת התנגשות בין הנישואין והלימודים. יש בנות שמחליטות לדחות את הנישואין עד לקראת סיום תקופת הלימודים. המחיר הוא שחלקן יתקשו למצוא את זיווגן. ויש בנות שמחליטות להינשא בלא להתחשב בהתנגשות שתיווצר בין הלימודים למשימות המשפחתיות. המחיר הוא שחלק מן הבנות שמצד כשרונן היה מתאים להן ללמוד מקצוע איכותי, ייוותרו ללא מקצוע. לבנות שגדלו במשפחות מעוטות הכנסה, הבעיה כאובה במיוחד.

האם אפשר להתנדב ללמוד מקצוע ולהינשא במקביל?

בחלק מהתגובות הרבות שקיבלתי הועלתה הטענה הנה אני או בנותיי התנדבנו למשך שנתיים וברוך ה' למדנו מקצוע ואף הקמנו משפחה טובה בישראל. אולם לא טענתי

"כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר ה' צְבָ-אוֹת בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנְנָהּ עַד עוֹלָם סֶלָה."
מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] **שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ב', כ"ח בתשרי תשס"ט (27 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

שהדבר בלתי אפשרי. טענתי שהדחייה גורמת לקושי שהתוצאה הנגרמת ממנו היא שכעשירית מהבנות שיכלו ללמוד מקצוע מועיל בעקבות רצונן להינשא בגיל 20-21 לא ילמדוהו. ועוד כעשירית שיבחרו להקדים את לימוד המקצוע לנישואין - לא יתחתנו או יתקשו מאוד להתחתן.

משל למה הדבר דומה? לכביש מסוכן שכעשרה אחוז מן הנוסעים בו נפצעים או נהרגים. יבואו אותם תשעים אחוז שנסעו ולא נפגעו ויטענו כי טוב לנסוע בו - "הנה אנחנו נסענו ולא נפגענו". וכי על סמך טענתם נוכל להמליץ לנסוע באותו כביש?! אם הערכתי צודקת ובעקבות הדחייה בשנתיים כעשרה אחוז אינן לומדות מקצוע ועוד כעשרה אחוז אינן נישאות או שנישואיהן נדחים בשנים רבות אזי יש מקום לשקול מחדש את נושא ה'שירות הלאומי'.

היו שטענו אמנם יתכן שהבת עצמה תינזק אבל התרומה לכלל חשובה יותר. ובכלל צריך כל אדם לשקול לא רק את השיקולים האישיים שלו אלא גם לחשוב על כלל ישראל. ועל כך השבתי במאמר השני שלא תמיד ישנה התנגשות בין השיקול הכללי לשיקול הפרטי. פעמים רבות מה שתורם לפרט גם תורם יותר לכלל. וכך נדמה גם ביחס ל'שירות הלאומי': כשם שלפרט עדיף ללמוד תחילה מקצוע ואחר כך להתנדב או לעבוד בו באופן איכותי יותר, כך גם מבחינה כלכלית לאומית עלות הבנות ב'שירות לאומי' גדולה מן התועלת שהן מביאות.

היבט נוסף שראוי להסב את תשומת הלב אליו הוא ההיבט הדמוגרפי. ומכאן לעובדה מפתיעה: גידול האוכלוסייה מושפע מגיל הנישואין לא פחות מאשר ממספר הילדים. כאשר זוג הורים מוליד יותר משני ילדים הרי שבכל דור האוכלוסייה גדלה. וככל שמתחתנים בגיל צעיר יותר, כך אורך הדור מתקצר וממילא הגידול מהיר יותר. וככל שמספר הילדים רב יותר כך ההשפעה של קיצור אורך הדור רבה יותר.
אנו יודעים למשל כי עם ישראל גדל במצרים תוך מאתיים ועשר שנים משבעים נפש לשניים וחצי מיליון (גברים נשים וטף). ועולה השאלה כמה ילדים היו לכל אשה ישראלית במצרים. התשובה תלויה בגיל הנישואין. אם התחתנו בגיל חמש עשרה אזי כל אשה ילדה בממוצע ששה ילדים. אם התחתנו בגיל עשרים ואחד אזי כל אשה ילדה בממוצע שנים עשר ילדים.

גיל הנישואין הממוצע באוכלוסיה מושפע מכמה גורמים. אבל כמדומה שהגורם הדומיננטי ביותר לאיחור גיל הנישואין הוא מועד סיום תקופת הלימודים הגבוהים המקצועיים. בעבר, נישאו בגיל צעיר יותר מפני שההכשרה המקצועית נסתיימה בגיל צעיר, ואחריה יכלו הצעירים לפרנס את משפחתם. כיום בחברה המודרנית כדי להתפרנס בכבוד צריכים ללמוד בנוסף ללימודי התיכון לפחות עוד שלוש שנים. ולכן למרות שהרצון להינשא כבר מבשיל לקראת גיל 20, וכן אמרו חז"ל [אבות ה' כ"א]: "בן שמונה עשרה לחופה", נקבעה נורמה חברתית שצריך לדחות את הנישואין עד סמוך לגיל שבו אדם יכול לפרנס את משפחתו. גם לפי ההלכה אי אפשר להינשא בלא יכולת כלכלית לקיים את המשפחה.

[בע"ה, ההמשך בדף של יום שלישי]

"כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ בְּעִיר ה' צְבָ-אוֹת בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנְנָהּ עַד עוֹלָם סֶלָה."
מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] **שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל